

Skolelærer Povl Henrichsens Selvbiografi.

Med indledning og anmærkninger

ved

S. Nygård.

I året 1881 døde i Flade sogn på Mors forhenværende skolelærer og kirkesanger sammesteds Povl Henrichsen i en alder af over 82 år. Han efterlod sig et ikke helt ringe antal manuskripter, for langt tilbage i tiden havde han flittigt syslet med pennen; et af disse var den selvbiografi, hvoraf det væsentligste her skal meddeles; den var bestemt til at trykkes efter hans død, som det fremgår af en ytring nedenfor (ved år 1833), men først nu, efter i 30 år at have ligget hen, kommer den til at opfylde sin bestemmelse; imidlertid er en lille del af den gået tabt, idet to små hæfter betegnede nr. 16 og 17 — rimeligvis 16 kvartsider — er forsvundne. De må have omfattet tiden omkring 1850. Biografien spænder iøvrigt over forfatterens liv og levned fra hans fødsel til året 1865, da han skrev den paa Fur, hvor han dengang boede som pensionist; senere er der gjort nogle tilføjelser og knyttet nogle betragtninger til den, dels da han fyldte 60 år, dels en del år senere, men disse afsnit er af ringe interesse.

Povl Henrichsens liv formede sig i de store træk således: Han blev født i Hvidbjærg sogn på Mors 1799 til fattige kår, fik som ganske lille en hårdhjærtet stemoder, hvorfor han tidligt løb bort fra hjemmet og voksede op i

Elsø sogn. Nogle år efter sin konfirmation kom han til Glomstrup, hvor han dels virkede som huslærer, dels som skriver og sidst som forvalter, men 1822 giftede han sig og købte en gård i Øsløs. Her kunde han dog ikke klare sig i hine vanskelige tider, hvorfor han besluttede sig til at gå skolevejen. Han tog så eksamen ved Snedsted seminarium 1828, blev straks efter lærer i Grønheden ved Sæby, men drog 1833 til Flade på Mors, hvor han virkede som skolelærer og kirkesanger til 1856, da han ved sin hvasse og ubesindige pen bragte sig selv i en situation, der tvang ham til at søge sin afsked. Han boede derefter en halv snes år på øen Fur, hvor han som ovenfor berørt forfattede den her meddelte selvbiografi, men flyttede så tilbage til Flade, hvor han levede resten af sit liv.

Povl Henrichsen var ikke nogen overlegen ånd — langt fra; men han var en mand med mange interesser og et betydeligt større kvantum kundskaber, end der var almindeligt blandt hans standsfæller på den tid. At han var flittig og lærelysten vidner hans biografi om på mange steder og det fremgår da også af de karakterer og vidnesbyrd, han fik i sin seminarietid; men når forstanderen i et af disse sidste tilføjer: »noget mere ligelighed var ønskelig«, vil vist enhver, der læser Henrichsens levnetsbeskrivelse, give ham ret deri, for man ser ofte eksempler på, at han mister balancen i sine handlinger, at han dømmes mærkelig ensidigt om mennesker og forhold og at han optræder på en måde der vidner om, at han helt har tabt herredømmet over sig selv. Henrichsen bliver derfor ofte ubillig mod andre, hvadenten han nu skammeroset eller skamskænder dem, og man må ofte undres over, at en mand på 66 år med mange bitre erfaringer, ikke i årenes løb har tilegnet sig mere livsvisdom, mere ævne til af dømme retfærdigt og se med andres øjne, mere tilbøjelighed til i sine medmenneskers handlinger at søge efter gode motiver. Det synes, at modgangen og de bristede illusioner har gjort

ham bitter og skarp. Man må derfor søge at bære over med ham og ikke lægge for megen vægt på de ensidige og hårde domme, han udtaler over mange af sine samtidige, og da navnlig over dem, der var af gejstlig stand, for dem havde han altid haft et særlig godt øje til; præsten og provsten var jo lærerens nærmeste foresatte, hvilket var nok til at den temmelig egenrådige og lidenskabelige mand fattede en glødende uvilje mod dem. Skulde nogen af disses efterladte føle sig brøsthølden ved, at disse domme optrykkes, er kun dertil at sige, at en hæderlig mand forringes ikke ved en andens uoverlagte ytringer, og skulde Henrichsens manuskript overhovedet trykkes, kunde man dog ikke udelade alt, hvad der på én eller anden måde indeholder kritik over andre; for hvad blev der så til syvende og sidst tilbage. Disse den gamle mands erindringer indeholder dog en del, der fortjæner at komme frem, og det må ikke overses, at det er skrevet af én, der føler sig forurettet. Det er et forsvarsskrift. *Audiatur et altera pars!* Lad end være, at hans forsvar undertiden er magert nok, når man ser nøgternt på sagerne, og lad være, at læseren undertiden ret tydeligt mærker, at den gamle mand i årenes løb har bakset saa længe med sine erindringer, at han har fået vendt og drejet begivenhederne således, at de passede i hans kram; indrømmes må det dog, at han bestræber sig for et være åbenhjærtig og lader den for ham selv ubehagelige sandhed komme til orde i adskillige tilfælde. — Iøvrigt er vi på mange punkter i stand til at kontrollere ham. En del af de personer, forhold og begivenheder, han omtaler, er tidligere blevne berørte i den trykte litteratur og langt flere findes der oplysninger om i arkiverne. I indflettede bemærkninger og noter til selvbiografien er en hel del af disse oplysninger fremdragne, så at læseren i de fleste tilfælde gennem dem vil være i stand til at skønne over, hvor nær Henrichsen i sin fremstilling har truffet det

rette, og til at se, hvor nærmere oplysninger om den omhandlede person eller begivenhed kan findes.

Alt i alt må det indrømmes, at Henrichsens optegnelser giver adskillige gode bidrag til hans standsfællers og hans samtidiges historie. Mange af de personer, han omtaler, var i hans tid særdeles velkendte mænd, en del af dem kendes endnu af enhver, der har syslet lidt med den tids forhold, f. eks. provst Schade i Nykøbing, stiftsprovst Stochholm i Ålborg, proprietær Anders Gjedde til Glomstrup, provst I. C. Sørensen i Karby, P. K. Algreen m. fl. Det er da ikke uden interesse at se, hvordan de bedømtes af en mand i Henrichsens Stilling, for hvor mange af den tids skolelærere har vel fundet det umagen værdt at efterlade sig sådanne fyldige optegnelser; hvormeget kender vi vel til, hvorledes alle disse personer tog sig ud, sete nedenfra?

Udgiveren har fundet det heldigst at tage så lempeligt som muligt på denne biografi; derfor fremtræder den i alt væsentlig ganske således som den forelå fra forfatterens hånd, ogsaa med hans retskrivning, selv hvor den indeholder ortografiske og lignende forsyndelser. På tegnsætningen er der dog ændret lidt hist og her, enkelte vitterlige fejlskrivninger er blevne rettede og nogle forkortelser er blevne opløste. Hvor forfatteren fortaber sig i almindelige betragtninger, er disse i reglen udeladte, dog således, at der kortelig gøres rede for, hvad de går ud paa; undertiden er udeladelsen dog kun antydet ved nogle prikker; det gælder navnlig, hvor det oversprungne kun består i en af de små moralske eller belærende sentenser, som forfatteren er tilbøjelig til at anbringe overalt, hvor der kan findes en anledning til det.
